

Христо Ботев (1848–1876)

На 6 януари 2008 г. се навършиха 160 години от рождението на великия български революционер и борец за националното освобождение на България, ненадминат поет и пламенен публицист Христо Ботев. Ботев е фигура от европейски мащаб. Той остава завинаги символ на невероятен революционен дух, съчетан с поетически и журналистически талант.

**Но... стига ми тая награда –
да каже нявга народът:
умря сиромас за правда,
за правда и за свобода...**

Из: „На прощаване“

ЕСЕ ЗА БОТЕВ

И днес българският дух стои завързан в един възел, брулен от времето и стихииите, гложан от покварата и скептицизма! И е неразвързан! Това е Ботев, който дойде да ни освободи, а направи от всички ни свои роби. Любовта му и пълната му саможертва към народа и земята го направиха чуден, невероятен. По примера на Караджата и Левски, които пламенно възлюби и последва, той пожела да бъде между самодивите, братските орли и милостивите вълци и може би той сега е там. Той видя народа, земята си – видя майка си и либето си, но вече беше много късно да се спре при тях – той ни ги посочи, отмина ги и „умря“, защото времето му се беше изпълнило, а смъртта беше победена приживе. Защо го понесохме в душите и сърцата си, защо пеем песните му и тръпки лаят по тялото ни? Какво получихме от слабите му ръце, та благодарността ни към него стана толкова огромна и ние толкова немощни за нея? Нима смъртта е приятна и гробът – удобен за почивка. А народът – нима е сега повече роб или повече свободен оттогава? Кое от Ботевите желания е осъществимо, за да се убедим в разумността и ползата на делото му? Той луд син всели в нас божествена-та си лудост и тялото му се сви като

спаружена ябълка върху пръстта, която той целуна, и ние нито го потърсихме, нито го намерихме. Неговият дух обаче се понесе с песен и тревога над страната ни и стана небе на България. В нея пеят същите робини и жънат същите жътварки – песните им се предават по радиото, а потта им се стича на същата земя. Слънцето изпича хляба на нивите, жари наведените гърбове – тънка пара се издига и от тях, и от разораната пръст. Като дъждовния облак той син в най-чист порив я напои с алената си кръв и върху нея ведно с вятъра прошумя неговият стих, затрептя като копие, забито в жива плът. Стенанията, воплите, радостта и глъчката се носят като чучулигите и орлите над земята, като вълци бродят и вият, а хорската безнадеждност се търкаля като тръне от вятъра в полето. Земята е населена, земята е жива, земята пее и проклина... Какво ти даде тоя син, от кого искаш да те защити и кой му подшушна този подвиг – да умре, както всичките ти синове издъхват прави върху тебе? Сигурно е умрял от любов към тебе и от гняв към тия, които не те обичат. Най-простата и велика любов! Той опозна своя народ чрез сърцето си, и него даде, за да го запази от безсърдечните. Той даде на земята си своето име, а нас назова „свои братя невръстни“ – да помним и знаем и като него да мрем за тая чудно хубава и вечна майка-земя. Ех, майко, ти ни раждаш и пак ни прибиращ! Какво ще правиш ти без песента, воплите и бунта на децата си? Ти би онемяла! Пощади децата си, които те обичат!

Ще догорят ли запалените от поета надежди и ще стигне ли огънят на пламналия дух, обхванал простите народни души? Та какво са робството или свободата пред тоя огън и тая любов, които нямат начало, нито край. Без тях обаче смъртта и пустотата ще се вселят в сърцата ни, ще ни сковат и изпепелят, а ние ще обеднеем, па макар и всред най-тлъсто благоденствие. Ботев прие онемялата и заглъхнала земя от дедите ни, насели я и я

Родната къща на Ботев

ожени за вековете, изяви българския човек, даде му път за изминаване, определи съдбата му и мястото му в света и историята, и с това го направи смислен за самия него и задължителен за другите народи. Без Ботев няма България! „На тая робска земя“ той стана небе, което я огрява и оплодява – самата нея и „свободния дух“ на тия, които я работят. Той не пожела да направи повече, защото наистина няма по-велико от това – да оплодиш народа си, да превърнеш въздишките му в стих, плача му в песен и страданието му в подвиг и саможертва!... И в най-облачните и бурни дни българската земя ще има своето слънце – Ботев!

Париж, 1939,
Илия Бешков

ЛЕТОПИС ЗА ЖИВОТА НА БОТЕВ, ИЗГОТВЕН ОТ ОБЩОНАРОДНА ФОН- ДАЦИЯ „ХРИСТО БОТЕВ“

- 25 декември 1847/ 6 януари 1848 г. – в Калофер се ражда Христо Ботев.
- 1854–1858 г. – Христо Ботев живее в Карлово, където баща му Ботьо Петков е учител.
- 1862 г. – Христо Ботев завършва Калоферското класно училище.
- 14 септември 1863 г. – руското министерство на просвещението съобщава на началника на Одеския учебен окръг, че е взето решение Христо Ботев да бъде настанен като стипендиант в руска гимназия.
- 28 октомври 1863 г. – Христо Ботев тръгва от Калофер през Пловдив и Цариград за Одеса.
- 14 ноември 1863 г. – Христо Ботев пристига в Одеса.
- 19 ноември 1863 г. – Христо Ботев е приет във Втора Одеска гимназия.
- Октомври 1865 г. – Христо Ботев е отстранен от гимназията.
- Есента на 1865 г. – започва да посещава учебните занятия в Историко-филологическия факултет на Одеския университет.
- Юни 1866 г. – написва първото си стихотворение „Майце си“.
- Есента на 1866 г. – получава назначение като учител в с. Задунаевка, Бесарабия.
- Началото на март 1867 г. – завръща се в Калофер, за да замести болния си баща като учител в местното класно училище.
- 11 май 1867 г. – на тържеството, посветено на св. св. Кирил и Методий, произнася пламенно патриотическо слово.
- Септември 1867 г. – тръгва от Калофер за Русия с намерение да продължи образованието си.
- Началото на октомври 1867 г. – установява се в Букурещ.
- Началото на 1868 г. – работи в печатницата на Димитър Паничков в Браила.
- Началото на септември 1868 г. – постъпва в Букурещкото медицинско училище.
- Краят на ноември – началото на декември 1868 г. – съжителства с Васил Левски в запустяла букурещка вятърна мелница.
- Началото на март 1869 г. – установява се в Александрия, където

учителства в местното българско училище.

- Началото на август 1869 г. – напуска Александрия и се установява в Измаил, където е назначен за учител по български език.
- Март 1871 г. – установява се в Браила, където започва работа в печатницата на Димитър Паничков.
- 10 юни 1871 г. – в Браила е отпечатан бр. 1 на редактирания от Христо Ботев в. „Дума на българските емигранти“.
- 12 февруари 1872 г. – в бр. 35 на в. „Свобода“ е отпечатан фейлетона на Хр. Ботев „Знаеш ли ти кои сме?“
- 1 май 1873 г. – в Букурещ е отпеча-

тан бр. 1 на редактирания от Христо Ботев в. „Будилник“.

- 15 септември 1873 г. – постъпва като учител в българското училище в Букурещ.
- 20–21 август 1874 г. – участва в заседанията на Общото събрание на БРЦК в Букурещ. Избран е за член на Централния комитет.
- 8 декември 1874 г. – в Букурещ излиза бр. 1 на редактирания от Христо Ботев в. „Знаме“.
- 26 декември 1874 г. – участва в Общото събрание на БРЦК в Букурещ.
- Юли 1875 г. – Христо Ботев се оженва за Венета Стефанова Везирева.
- 12 август 1875 г. – участва в извънредното „народно събрание“ в Букурещ, на което се учредява Български революционен комитет и се взима решение за подготовка на „всенародно въстание в Българско“. Христо Ботев е избран за член на БРК.
- 21 август 1875 г. – тръгва от Букурещ към Одеса със задачата да привлече Филип Тотю към подготовката

Корабът „Радецки“

на бъдещото въстание.

- 17 септември 1875 г. – завръща се с параход от Одеса в Галац.
- 30 септември 1875 г. – подава оставка като член на БРК.
- Началото на октомври 1875 г. – в Букурещ е отпечатана книжката „Песни и стихотворения от Ботйова и Стамболова.“
- Началото на април 1876 г. – Христо Ботев, Георги Апостолов и Никола Обретенов решават да подготвят чета, която да премине в България около 11 май.
- 13 април 1876 г. – в Букурещ се ражда дъщерята на Христо Ботев Иванка.
- 5 май 1876 г. – под редакцията на Христо Ботев в Букурещ излиза бр. 1 на в. „Нова България“.
- 13 май 1876 г. – Христо Ботев се разделя със семейството си и потегля за Гюргево.
- 16 май 1876 г. – Христо Ботев се качва с част от четата си на пътническият кораб „Радецки“.
- 17 май 1876 г. – Христо Ботев пише прощално писмо до семейството си и издава заповед за завладяване на кораба. Близо до с. Козлодуй четата на Христо Ботев слиза на българския бряг и полага тържествена клетва.
- 18 май 1876 г. – четата преминава през с. Борован и се отправя към с. Баница. В района на Милин камък се води първия бой с башибозук и черкези.
- 19 май 1876 г. – Ботевата чета достига до местността Веслец край Враца, откъдето се опитва да влезе във връзка с врачанския комитет.
- 20 май/1 юни 1876 г. – четата се отправя към Вола, но е принудена да заеме позиции около Купена, Камарата и Околчица. Привечер, след като боят стихва, Христо Ботев събира щаба на четата. По време на заседанието войводата е прострелян от неприятелски куршум.